

G A I A

S A J T Ó S Z E M L E

2003. január

XXI. évf., 388. szám

Szerkesztőségi

Kedves Olvasók!

Az év kezdetén szeretnénk felfrissíteni kissé elavult címlistánkat. Kérjük az olvasókat, amennyiben a jövőben is megtisztelnék figyelmükkel a lapunkat, jelezzék ezt a szerkesztőségnek! Visszajelzésüket február közepéig várjuk e-mailben vagy postai úton. Olvasóink a jövőben nyomtatott vagy elektronikus formában (pdf formátum) is kérhetik a sajtószemlét. Válaszlevelükben, kérjük tüntessék fel ezt is!

Köszönettel: A szerk.

A szerkesztőség címe:

gaiaszerk@zpkok.hu vagy 1054 Budapest, Vadász utca 29.

Feliratkozás az elektronikus változatra:

fidusz@zpkok.hu vagy <https://www.zpkok.hu/mailman/listinfo/gaiakuld> címen.

A lap letölthető a <http://www.etk.hu/gaia> honlapról.

EGYESÜLETI HÍRADÓ

Görögország - zöld szemmel

Görögországi tapasztalataimról szeretnék beszámolni, melyeket a kilenc hónapos Európai Önkéntes Szolgálat alatt szereztem. Egy kis faluban dolgoztam Athéntől 200 km-re északra, a feladatomban egy ökoturista térkép készítése volt a közeli Mt. Oiti Nemzeti Parkban. Munkám során pontosítottuk a parkban található turistautakat, és feljegyeztük, hol mit lehet látni.

A nemzeti park nagy meglepetés volt. Itthon azt tanultam, hogy a hazai nemzeti parkok a nemzetközi normák szerint nem is nemzeti parkok, többek közt a kis méret és a területhasznosítás módjai miatt. A görög parkok (10 db) méretben messze elmaradnak még a hazaiaktól is, néhány ezer ha az átlagterületük szemben a mi több tízezer ha-os parkjainktól. Sok helyen a magterületet védendő puffer zóna sincs kijelölve. A nemzeti parkok védelme sem tűnik megoldottnak, természetvédelmi örök a legtöbb helyen nincsenek, az erdészetek kezelik a parkokat. A legfőbb problémát az illegális legeltetés - sok esetben még a magterületre is beviszik az állatokat - és az orvvadászat jelenti. A görög vadászok mindenre lőnek, ami mozog: a falvak környékén ezrével hevernek az üres sörétes hüvelyek. A Mt. Oiti nemzeti parkból ezekben az években tűnt el a zerge, kipusztulásukat feltehetőleg vadászok okozták. Ennek ellenére a görög nemzeti parkok (és egyéb területek) gyönyörűek és nagy fajgazdagságot mutatnak. A Mt. Oiti parkban 1700 növényfajt mutattak ki, míg Magyarország egész területén 2200 faj található.

folytatás a 4714. oldalon

Hírek	4725
EGYESÜLETI HÍRADÓ	
Görögország - zöld szemmel	4724
GAZDASÁG	
Móra Veronika: Az üzleti érdekcsoportok szerepe az EU politikájának alakításában 1. rész	4726
VEGYES	
Tudományos tisztességtelenség	4728
Amerika kettős mércével mér?	4728
Mecca-Cola	4729
NYELVŐRSÉG	
Létvédelem	4729
ÉLELEM	
Moslék	4731
TÁRSADALOM	
A vérszomjas vadállat	4733
KÖNYVISMERTETŐ	
Bolyki János: Teremtésvédelem	4734
Carl McDaniel - John Gowdy: Az édenkert kiürsítése (Példázat a természet tönkretételéről)	4734
TÖRTÉNETEK	
György Ottília: Irányzatok Korzikán 1981-ben	4735

H Í R E K

Konferencia és demonstráció a békéért - Meggyőződésünk, hogy a 21. században a valós béke és biztonság garanciáját nem a fegyverek és a katonai erő, hanem csakis a konfliktusokhoz vezető súlyos társadalmi, gazdasági és ökológiai problémák kezelése, felszámolása jelentheti. Ezért kérjük a magyar civil társadalmat és minden békeszerető honfitársunkat, hogy csatlakozzon a földrészünket átfogó háborúellenes tiltakozáshoz!

Ősszeurópai Békenap 2003. február 15-én Gyülekező: 14.30-kor a Liszt Ferenc téren. Indulás 15 órakor. Útvonal: Liszt Ferenc tér - Szabadság tér - Kossuth tér

Szervezők: ATTAC-Magyarország, Értelmi Sérültek és Családjaik Jogvédő Szervezete, Gaja Környezetvédő Egyesület, Humanista Mozgalom, Humanista Társadalmi Egyetem, LAÉT, Nemzetközi Polgári Liga, SZIA (Szolidaritás Ifjúsági Alternatíva), Rügyecskék

Eszmélet/56 (2002 tél) - Ízelítő az új számból: - Noam Chomsky: Palesztina, Izrael, Amerika (interjú) - Alain Gresh: A globalizációt ellenző liberális mozgalmak és a palesztin kérdés - Roth Endre: Zsidóság és antiszemitizmus a mai Romániában - James Petras: A harmadik út mítosza és valósága - Adrian Little: A civil társadalom újragondolása - Wiener György: Osztyághelyzet és választói magatartás - Alekszandr Taraszov: Szégyenteljes évtized

Uzsoracivilizáció - 2003. február 11-én kedden, 17 órától a Magyarok Házában, (Budapest. V. kerület, Semmelweis u. 1.)

Dr. Drábik János: Uzsoracivilizáció c. könyvéről vitatkozik
- Dr. Gidai Erzsébet,
- Dr. Zétényi Zsolt és
- Dr. Samu Mihály.

Szervező: Szent László Akadémia, melynek rektora Dr. Pozsgay Imre. Minden érdeklődőt szeretettel várnak a rendezők.

Termékdíjbotrány - Tiltakozik a Hulladék Munkaszövetség (Humusz) zöldszervezet, amiért a kormány kérésére a parlament öt napon belül felülbírálta saját korábbi döntését. December 18-án egy szocialista és egy szabaddemokrata képviselő javaslatára, a kormány támogatásával szigorították a csomagolóeszközök környezetvédelmi termékdíja alóli mentesség lehetőségét. E szerint az üveg, a papír és a műanyag után befizetett termékdíj csak a ténylegesen hasznosított csomagolóanyagok után járt volna vissza. Addig a mentesség a forgalmazott, illetve gyártott teljes mennyiségre járt, ha - anyagoként eltérő arányban - megoldották az adott csomagolóanyag újrahasznosítását. A költségvetési törvény december 23-i végszavazása előtt a kormány, majd a parlament - a Humusz szerint érthetetlen módon - koherenciazavarra hivatkozva visszatáncolt.

OT 2003 - 2003-ban a tizenharmadik Országos Találkozót a Kerekdő Alapítvány és a Magyar Természetvédők Szövetsége Szombathelyen rendezte meg március (6-)7-9. között, amelyen többszáz civil szervezet mintegy félezer tagjának részvételére számítunk.
info: <http://www.mtvsv.hu/ot2003>

Jóteknysági cserebolt - A szolnoki „cserekör” 2001-ben alapította a boltot, ahol a vásárlónak nem kell pénzzel fizetnie, hanem beviszi és felajánlja a saját megunt, feleslegessé vált holmiját. Ennek értékét „Zöld Forint” virtuális számláján jóváírják, s erről bármit levásárolhat a boltban. A bolt fenntartási költségének fedezésére a levásárolt Zöld Forint érték 10%-át valódi pénzzel kell fizetni. A bolt jogi hátterét egy nonprofit szervezet biztosítja. Egy év elteltével közel 300 tag vásárol aktívan, az éves forgalom kb. 4 millió Ft. Tervezik további boltok létrehozását Magyarországon, illetve egy bolthálózat kiépítését.

Elérhetőségük:
*<http://hunglets.freeweb.hu>
(forrás: Havi Talentum lap, Élőfalú Hálózat hírlevél)*

Megjelent az IGEN 2003. januári száma. - A tartalomból: Bethlenfalvy Gábor: Egyháztáji - m@kariosz: Azt hallottam, hogy a keresztény vallás felelős azért, hogy pusztítjuk a természetet, mivel írva van: az ember kapta, uralkodjék rajta. Mi ebből a valóság? - Hegyi Bálint: Futás és haladás - Zalka Katalin: Ökológia és egyház - Szimpózium a természetért - Lányi András: Az ökopolitika és a hagyomány - Z.K.: beszélgetés Ertsey Attila építésszel - Az autonóm települések Európája; Zalka Katalin: Confessio - Lengyel Erzsébet: Úton, vízen, levegőben - a közlekedés helyzete az EU-ban - Andreas Laun segédpüspök: Az igaztalanul megvádolt pápa - Bodroghelyi Csaba: Etikátlan munkakörök? - Plichta Adrien: Élni nem valamiért, hanem csak valakiért lehet - Baják Gábor: Önmegvalósítás vagy önmegtagadás - Zalka Katalin: Virágot Oikosnak (Darvas Béla könyvéről) - Lengyel Erzsébet: (Nem) hétköznapi csodák - Balog Viktor: Védelem a védőknek - Kiss Ulrich S.J.: Írás/olvasás.

Parlagfű-lista - Új levelező lista indult a parlagfű téma átfogó kezelése kapcsán: parlag@zpok.hu

Feliratkozás, archívum és egyebek:
<https://www.zpok.hu/mailman/listinfo/parlag/>

Megjelent a Kovász 2002/1-4. száma - A tartalomból: Lányi András az ökopolitika gyökereiről, Nicholas Georgescu-Roegen a gazdasági tevékenység fizikai korlátairól, Hrotko Timur a virtualitás gazdasági és környezeti vonatkozásairól, Carl McDaniel és John Gowdy példázata egy kis óceániai sziget kiárusításáról és tönkretételéről, Endreffy Zoltán könyve az ökológiai válság leküzdéséről.

A folyóirat megtalálható az interneten a <http://kovasz.bkae.hu> címen, vagy megrendelhető az alábbi postacímen: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Környezettudományi Intézet, Altern-csoport, 1828 Budapest, Pf. 489. (Telefon: 218-6855/6280 vagy 6120)

folytatás a 4712. oldalról

A környezetvédelem sincs kitüntetett helyzetben Görögországban. Szelektív hulladékgyűjtéssel nem találkoztam, visszaváltható csomagolásban csak sört lehet kapni. Nekem úgy tűnt, a vízzel is nagyon pazarlónak bánnak: a legmelegebb napszakokban is működtek a szórófejes öntözők, pedig akkor állítólag a víz fele is elpárologhat mielőtt elérné a növényzetet. A vízhiány pedig egyre nagyobb probléma a nagyvárosokban. Az egyre növekvő Athén (ma már közel ötmillió) több száz km-ről, földalatti csatornákon keresztül kapja a vizet, amelynek a minősége a közvélekedés szerint már annyira leromlott, hogy a legtöbben ásványvizet isznak. A napenergiát viszont kiválóan hasznosítják; még a fővárosban is a legtöbb házhoz hozzátartozott a napkollektor fűtötte melegvizet tartály. A multinacionális gyorsétkezdék alacsony számáért is irigyelhetnénk őket - a hamburgerekkel szemben inkább a gyrost részesítik előnyben (ami szerintük görög találmány).

Végezetül egy rendezvényről szeretnék beszámolni, amit természetvédők szerveztek. A természetvédelmet néhány paravánokra felragasztott plakát és a paravánokra felügyelő emberek képviselték, akiktől szórólapokat és információkat lehetett beszerezni. Az emberek ezeket gyorsan végignézték, majd meghallgatták a fő attrakciót jelentő koncertet. A rendezvényt a vásári hangulatot idéző mutatványosok, szendvics- (vegetáriánus is) és bővliárusok egészítették ki. Nem tudom, mennyire sikerült átéreztetni az emberekkel a természetvédelem problémáit, de az biztos, hogy nagyon sokan eljöttek (olyanok is, akik idáig kevés érdeklődést mutattak a téma iránt). Hasonló hangulatú lehetett a hallottak alapján az immár harmadik éve megrendezett egyhetes Föld Fesztivál is, ahova sajnos nem jutottam el.

Tóth Csaba

A görög nemzeti parkokra vonatkozó adatoknál az Ecotourist guide of Greece című könyv adataira támaszkodtam.

GAZDASÁG

Móra Veronika

Az üzleti érdekcsoportok szerepe az EU politikájának alakításában

1. rész

Az Európai Bizottság egyes főosztályain dolgozó tízegy-néhányezer "eurokrata" mellett további tízezer hivatásos kijáró, azaz lobbista dolgozik Brüsszelben, az Unió székhelyén. Túlnyomó többségük ipari, nagyvállalati, üzleti érdekeket képvisel, legfeljebb kéttucatnyi lehet közülük a környezetvédő vagy szakszervezeti megbízott. Mintegy kétszáz nemzetekfeletti - köztük sok amerikai és japán érdekeltségű - nagyvállalat tart fenn itt "kormányzati kapcsolatok" irodát, amelynek munkáját további ötszáz tanácsadó és PR cég erősíti.

A SZÜRKE EMINENCIÁS: AZ ERT TÖRTÉNETE ÉS TEVÉKENYSÉGE

Nyilván nem lenne ekkora az érdeklődés Brüsszel iránt, ha a vállalatok nem találnák meg számításaikat az EU intézményeinél. Az Unió szövevényes felépítése ugyancsak kedvez a lobbizásnak: noha az elmúlt évtizedben fokozatosan erősödött az alapvető intézmények közötti hatalommegosztás és nőtt az (egyedülként) választott képviselőkkel álló Európa Parlament hatásköre, a legfontosabb döntések jó része érdemben továbbra is zárt ajtó mögött, ilyen-olyan albizottságok ülésein dől el.

Az európai üzleti életet képviselő szervezetek között a legjelentősebb a Gyárparosok Európai Szövetsége, az ERT (European Round Table of Industrialists) amelyet 1983-ban 17 vezető európai nagyvállalat igazgatója alapított. A testület már 45 főre bővül, tagjai sorában többek között olyan cégek vezetői találhatók mint a Bayer, a British Petroleum, a DaimlerChrysler, a Fiat, a Nestlé, a Nokia, a Philips, a Renault, a Shell, a Siemens és az Unilever. (E cégek összesített éves forgalma 800 milliárd euróra rúg, világszerte 4 millió embert alkalmaznak.) Az ERT azonban nem magukat a cégeket tömöríti, a tagság személyre szóló, és kizárólag meghívás alapján lehetséges.

Az ERT létrehozásával a vállalatvezetők új életet kívántak lehelni a nyolcvanas évek elején kátyúba jutott európai integrációs folyamatba; úgy tűnt, hogy az akkor még Európai Gazdasági Közösségnek hívott szervezet képtelen megbirkózni az évtizedes gazdasági visszaesés következményeivel, a magas inflációval, a munkanélküliséggel és a csökkenő növekedéssel.

Az ERT nem olyan klasszikus lobbiszervezet, amelyik bizonyos készülő szabályozás paragrafusainak megváltoztatását próbálja kijárni a döntéshozóknál - ennél sokkal nagyratörőbb célokat tűzött maga elé: magának az európai egyesítési folyamatnak a stratégiai befolyásolását és az ipar érdekei szerinti alakítását. 1985-ben Wise Dekker, az ERT akkor elnöke közzétette az Europe 1990: An Agenda for Action (Európa 1990-ben: Egy akcióterv) című javaslatát, amelyben az európai integráció mélyreható erősítése és felgyorsítása mellett tette le a garast. Maga az Európai Bizottság is ebbe az irányba kívánt előrelépni, de távolról sem olyan nagyívű tervekkel, mint a Dekker-féle javaslat, ám elképzelései még így is a szuverenitásukat féltő tagállamok ellenállásába ütköztek. Az "Europe 1990" kezdeményezés nyilvánosságra hozatala után három nappal

Jacques Delors, a Bizottság frissen megbízott elnöke már a javaslatra igencsak hajazó beszédet mondott a Parlamentben, majd az ipari főbiztos által néhány hónappal később közzétett tervezet, amely végül az Egységes Európa Törvény (Single European Act) formájában nyerte el végső alakját lényegében véve egyetlen ponton tért el érdemben Dekker elképzelésétől: 1990-helyett 1992-re toltta ki az egységes, belső határok nélküli piac létrehozásának dátumát...

A folyamat azonban nem állt meg itt: az egységes piac megteremtése után következett az egységes valuta, amelynek bevezetése mellett az ERT már a nyolcvanas évek óta kardoskodott, 1991-es Reshaping Europe (Átalakítani Európát) című jelentésében pedig már a részletes menetrendet is felvázolták. A közös valuta bevezetésének elősegítésére az ERT tagjainak sorából létrejött az AMUE (Association for the Monetary Union of Europe), amely hasonló taktikával és sikerrel tevékenykedett az Euro bevezetése érdekében, mint az ERT a maga területein.

A további fejlemények már ennek megfelelően alakultak: az ERT időközönként az európai üzleti élet számára kulcsfontosságú témakörökben közzétett stratégiai dokumentumai egyrészt alapvetően befolyásolták az EU prioritási területeinek kijelölését és az e területeken felmerülő problémák meg-oldásának módját is. Az egységes belső piac megteremtése után az ERT az ipar egyik legrégebbi fájó pontjára, az európai infrastruktúra "fejletlenségére" fordította figyelmét. E témában már 1984-ben közzétettek egy jelentést "Missing Links" (Hiányzó kapcsolatok) címmel - részben ennek nyomán épült meg a Dániát és Svédországot összekötő Scanlink híd illetve a Csalagút. A Missing Links és az 1991-es Missing Networks (Hiányzó hálózatok) jelentésben az ERT az alpesi, pireneusi és Kelet-Európa felé irányuló összeköttetések kiépítését szorgalmazta. Az ERT-ban igen hangsúlyosan képviselt olaj-, jármű-, és építési ipar elképzelései - amelyeknek kifejtésére a hivatalos Autópálya Munkacsoportban is bőséges alkalmuk nyílt - a hivatalos keresztségben a Transz-európai Hálózatok (TEN) nevet kapták, és mint ilyen a Maastrichti Szerződés (1991) részévé váltak. Mára TEN-hez tartozó legtöbb projekt befejeződött vagy építés alatt áll, részben uniós források felhasználásával. Az ERT folyamatosan figyelte a megvalósítást, pl. az 1992-es edinburghi EU-csúcs előtt az állam- és kormányfőknek küldött, további források bevonását sürgető levelében. Ennek hatására a Csúcs-találkozó azonnal megegyezett és hétmilliárd eurós önálló alap felállításáról...

Az ERT nemcsak olyan ügyekkel foglalkozik, amelyek egy üzleti lobbiszervezettől megszokottak. Az Education and European Competence illetve az Education for Europeans az oktatási intézmények és az ipar közötti kapcsolat elmélyítését (vagyis az üzleti támogatásért cserébe az oktatási prioritásoknak az ipar igényeihez igazítását) valamint az élethosszig való tanulást ajánlja Európának; míg a European Labour Markets: Employment Policies in Europe for the 1990s a munkaerő rugalmasabbá tétele, azaz a nagyobb mobilitás, a flexibilisebb munkaidő, felvétel és elbocsátás valamint minimálbér mellett foglal állást, hogy csak néhány témát idézzünk.

ERT óriási befolyása elsősorban az Európai Bizottság tagjaival, a kormány- és államfőkkel kialakított bensőséges viszonynak, "átjáróháznak" köszönhető. Ennek jó példája Delors 1993-as Growth, Competitiveness and Employment (Növekedés, versenyképesség és munkaerő-piac) című tervezetének előkészítése. Ugyanebben az időszakban az ERT a Beating the Crisis (A válság leverése) című jelentésének írásával volt elfoglalva. Delors saját tervezetének (white paper) sajtóbemutatóján megköszönte az ERT segítségét és maga is részt vett a Beating the Crisis sajtótájékoztatóján, a két szöveg pedig sok tekintetben "feltűnő" hasonlóságot mutat. Delors utódja, Jacques Santer is folytatta ezt a kapcsolatot. Kezdeményezésére 1995-ben létrejött a CAG (Competitiveness Advisory Group, Versenyképességi Tanácsadó Csoport), amelynek 13 tagja ERT tagokból és más vállalatvezetőkől, 3 szakszervezeti képviselőből és néhány politikusból áll. Feladata kétévenkénti jelentések készítése az EU versenyképességének helyzetéről, valamint tanácsadás az EU gazdaságpolitikáját érintő kérdésekben, a hangsúlyos területek kijelölésével és az irányok meghatározásával.

Az egységes piac megteremtése, a belső korlátok teljes eltörlése fokozta a gazdasági verseny élesedését Európában, amely a kilencvenes évek második felében hozzájárult a - világszerte tapasztalható - vállalat-összeolvadási és kivásárlási hullámhoz. Csak 1997-ben 384 milliárd euró értékben történtek felvásárlások, ami 50%-os növekedést jelentett az egy évvel korábbi adathoz képest. A hatalmas piac és az egységes valuta ugyanis lehetővé teszi a termelés és az elosztás koncentrálását, de ez egyben hozzájárul a nagyvállalati hatalom - és befolyás - további konszolidáláshoz is. Min-dez - a demokrácia megrendülése mellett - súlyos környezeti és szociális következményekkel is jár. Jó példa az amerikai Reebok vállalat, amely 1995-ben még 18 elosztó és forgalmazó központot tartott fenn Európában, 1998-ra ez a szám tízre csökkent, az euró bevezetésével pedig mindössze egyet tartottak meg - ma innen látják el az egész kontinenst sportcipőikkel.

Noha nem az ERT az egyetlen, az EU-ban dolgozó lobbiszervezet, stratégiai és hosszú távú kérdésekben való "közreműködése" minden más, ágazati ügyekben érdekelt csoportosulástól megkülönbözteti. Az ERT befolyását és hatalmát az EU elmúlt húsz évének alapvető alakításában aligha lehet túlbecsülni: a fentiek alapján egyértelmű, hogy az európai integráció szorosabbra vonásában, elmélyítésében és egyre újabb területekre való kiterjesztésében az üzleti élet járt az élen. A kerekasztal tevékenysége és szerepe azonban még az Uniós tagállamok közvéleménye előtt is alig ismert, nem beszélve a csatlakozó országok nyilvánosságáról.

Irodalom:

Balanyá, B. -Doherty, A. - Hoedemann, O. - Ma'anit, A. - Wesselius, E.: Europe Inc. Regional Global Restructuring and the Rise of Corporate Power, Pluto Press, London 2000

Az ERT honlapja: www.ert.be (a Magyar EU Bővítési Üzleti Tanács: Magyarország az EU-csatlakozás folyamatában c. jelentése innen letölthető - www.ert.be/pdf/HEBC2002.pdf

VEGYES

Tudományos tisztességtelenség

"Tudományos tisztességtelenség" miatt marasztalták el a környezetvédelem-ellenes könyv és cikksorozat szerzőjét

forrás:

Mark Lynas és a Danish Committee
on Scientific Dishonesty
[http://www.forsk.dk/uvvu/nyt/udtaldebat/
bl_decision.htm](http://www.forsk.dk/uvvu/nyt/udtaldebat/bl_decision.htm)
Védegylet levelezőlista <vedegylet@zpok.hu>
beküldte: Bajomi Bálint <reggeli@freemail.hu>

Bjorn Lomborg-ot, a nagy vitákat kiváltó "The Skeptical Environmentalist" c., a zöldmozgalmat kritizáló könyv dán szerzőjét hazája megbecsüléssel övezett, a tudományos élet tisztasága felett őrködő bizottsága (Danish Committee on Scientific Dishonesty) "tudományos tisztességtelenség" elkövetésében találta bűnösnek.

Lomborg 2001 augusztusában vált ismertté, amikor könyve megjelentetésével nagy vihart kavart az európai és észak-amerikai tudományos és környezetvédő körökben. Az írás pozitív visszhangot kapott a tömegtájékoztatásban: többek között az Economist, a New York Times és a Sunday Times közölt róla elismerő kritikát. A Guardian terjedelmes részletet közölt a könyvből, s a Johannesburgi Csúcstalálkozó idején Lomborg a BBC2-n lehetőséget kapott nézetei kifejtésére.

A dán bizottság döntése megerősíti mindazt, amit a Lomborgot kritikával illetők mindig is hangoztattak: a kutató munkája tudományos csalás és súlyosan félrevezető. Egyes dán tudósok szerint a döntés veszélyezteti Lomborg pozícióját a dán Környezeti Értékelési Intézet (Institute for Environmental Valuation) élén, ahová 2002 márciusában nevezte ki az új jobboldali kormány.

Az ország vezető tudósai közül többet is felvonultató Dán Tudományos Etikai Bizottság (Danish Committee on Scientific Dishonesty) a 2002-es év nagy részét a bizonyítékok összegyűjtésével és mérlegelésével töltötte, majd 2003. január 7-én nyilvánosságra hozta következtetését, miszerint Lomborg "a megfelelő tudományos módszerekkel ellentétesen járt el". A Bizottság ítéletében kimondja, hogy a kutató "a tudományos eredményeket annyira elferdítette azok szisztematikusan egyoldalú bemutatásával, hogy a tudományos tisztességtelenség objektív kritériumai (.) teljesültek." A Bizottság nem mondta ki, hogy Lomborg szándékosan vezette félre olvasóit, mert az esetet vizsgáló tudósok úgy érezték, hogy a kutató egyszerűen félreértette az általa vizsgált kérdéseket.

Amerika kettős mércével mér?

forrás:

NSZ. 2003. január 15. Szerző: Horváth Gábor
<http://www.nol.hu/Default.asp?DocCollID=90794&DocID=84611#84611>

Az Egyesült Államok politikája világszerte hozzájárul az emberi jogok megsértéséhez. A terroristák ellen vívott háborújában Amerika túl alacsonyra állította az alapvető emberi jogok mércéjét, s elnézi szövetségesei elnyomó politikáját. Ezt a Human Rights Watch nevű tekintélyes jogvédő szervezet jelentése állapítja meg.

A Human Rights Watch 2003-as jelentése 558 oldalon taglalja az emberi jogok helyzetét 58 országban. (Hazánk nincs közöttük.) A szervezet örömmel állapítja meg, hogy Angolában, Szudánban és Sierra Leonében tavaly befejeződött a polgárháború, és Srí Lankán is tárgyalások kezdődtek a rendezésről. Ugyanakkor erőszakos cselekményekre került sor India Gudzsarát államában, és folytatódott a konfliktus Kolumbiában, Csecsenföldön, Kongóban és a Közel-Keleten.

A jelentésről előzetesen kiadott közlemény részletesen foglalkozik az Egyesült Államok politikájával és a nemzetközi terrorizmus elleni háború emberjogi következményeivel. A Human Rights Watch szerint a

világban azért is csökken a terrorizmus ellen harcoló Amerika támogatása, mert Washington túl gyakran hanyagolja el az emberi jogok védelmét. Az Egyesült Államok világszerte alázza az emberi jogokat, amikor a terror elleni harcban szemet huny egyes szövetségesei - például Pakisztán, Kína, Szaúd-Arábia vagy némely afganisztáni hadurak - jogsértései fölött. A jelentés elismeri, hogy másutt, például Egyiptomban, Üzbegisztánban, Burmában, Fehéroroszországban és Zimbabweben az Egyesült Államok igyekszik lépéseket tenni az emberi jogok teljesebb érvényesülése érdekében.

Az USA odahaza és külföldön egyaránt megsérti a terrorizmussal gyanúsítottak emberi jogait. Az Afganisztánban elfogottakkal kapcsolatban nem hajlandó alkalmazni a hadifoglyokra vonatkozó genfi konvenció előírásait, és a bevándorlási törvénnyel visszaélve megtagadja az őrizetben lévők jogait. Az amerikai politika megpróbálta aláászni a hágai Nemzetközi Büntetőbíróság intézményét, nem csatlakozott a kínzást tiltó nemzetközi egyezményhez, és ellenezte egy, a terror elleni háború során az emberi jogok betartását szorgalmazó ENSZ-határozat elfogadását. A Human Rights Watch a nyugat-európai országokat is elmarasztalta, amiért felhagytak a Csecsenföld kapcsán Oroszországra gyakorolt nyomással.

Mecca-Cola

MN., 2003. jan. 9., *The Guardian*

A Coca-Cola bojkottjára szólítók új kedvelt itala, a Mecca-Cola bombaüzletté vált. A Mecca-italon olvasható felirat: "Ne igyál bután, igyál elkötelezetten!". A kólát forgalmazó cég nyereségének 10%-át egy - palesztin gyermekeket támogató - jótékonyági alapítvány számlájára utalja át. A két hónappal ezelőtt Franciaországban piacra dobott italból a cég már több mint kétmillió üveget adott el, ami a vállalat szóvivője szerint "kis gesztus az amerikai imperializmus és külpolitika ellen." A cég alig bírja teljesíteni a megrendeléseket: máris 16 millió üveg előrendelésük van. Az angliai Birminghamben beindult a helyi palackozás. Franciaországban az Auchan-lánc két párizsi szupermarketje is rendelt a Mecca-Colából.

NYELVŐRSÉG

Létvédelem

Kezdetben vala az ige, s az ige testté lőn. Ha van is, aki a tettet helyezi előbbre, abban talán megegyezhetünk, hogy a szó, a név, a megnevezés igen gyakran tett, teremtés is egyben.

Nem mindegy mit minek hívunk. Ha valamit elgörbült szögnek nevezünk, a név a kiegyenesítés lehetőségét is hordozza, s nagyapáink még éltek a lehetőséggel. Ha viszont szemétnak nevezük, az határozott felszólítás, hogy dobjuk ki - mi már ezt tesszük. Meglehet, a legtöbb szemetet maga a szemét szó termeli.

Meggyőződéseim, hogy környezetvédelmi szemléletformáló törekvéseink kudarcra részben a környezetvédelem szóból fakad. Hogy mekkora részben, az itt nem érdekes: elegendő annyit belátnunk, hogy e név jobbra cserélése maga is jelentős környezetvédelmi tett.

A szó két fő hibája közül az első, hogy hosszú. A fagy, cigi, csoki, zseni taszító, de ellenállhatatlanul terjeszkedő világában a környezetvédelem teljes három szótagnyi, behozhatatlan hátránnyal indul a gazdasággal szemben. A környezetvédelemről szóló írást a mai olvasó elunja, mielőtt a cím végére ér.

A másik hiba tartalmi. Környezete csak valaminek lehet, s világos, hogy ez a meg nem nevezett, elhallgatott valami a lényeg, mint az alak-háttér viszonyban az alak. A szó sugallata szerint a környezetvédő sosem a lényegről beszél, hanem annak lényegtelen háttéréről, környezetéről. A név teljes üzenete így hangzik: „a környezetvédelem körmönfontan kerülgeti a lényeget; mindig a lényegtelenrel foglalkozik, hosszadalmasan, nehézkesen, fárasztóan, unalmasan.” Javaslatom: a

LÉTVEDELEM

Ez a szó bezzeg már nem vonszolja magát a lényeg körül! Két szótag terhétől megszabadultán súvít, s középtájt markol meg bennünket. Nyilván lesznek, akik túl tágnak és túl súlyosnak találják, de „zöld” szemléletű embereknek aligha kell bizonygatnunk, hogy valóban létkérdésről, sőt a létkérdésről van szó, és semmi sem lehet túl erős ennek hangsúlyozására. A tágasság is előny, mert így a nyelv logikája szerint a természetvédelem, egészségvédelem, kulturális örökségünk védelme mind a létvédelem fogalmában fut össze, ez lesz az alapjuk.

A környezetvédelmen túl több más mai kifejezésben lét-re cserélhető a környezet-előtag, egyébként pedig az új szó a megszokott módon használható, toldalékolható: a léttudatos emberek és hivatásos létvédők létvédelmi egyesületeket alakíthatnak, s ha a parlament nem fogadja el a létártalmakról, létkárosító technológiákról, ill. a létkímélő, létbarát termékekről szóló létvédelmi törvénytervezetet, az állampolgári létükben érezhetik fenyegetetteknek magukat.

A lét-előtaggal olyan összetett szavakat is alkothatunk, amelyeket a környezet-előtaggal nem: létpárti, létközpontú, léthívő, és így tovább. Talán alkalom lehet ez némelyik nem túl szerencsés szavunk lecserélésére: pl. a „környezettudatos”-t nem feltétlenül „léttudatosra” kell „lefordítani”.

A névcseré aligha hagyja érintetlenül a szavak mögött álló fogalmakat; a létvédelem valamelyest bizonyára átformálja őket a maga értelme szerint. Ez azonban nem jelent veszteséget, annál inkább nyereséget. Nem kell aggódni amiatt, hogy a létvédelem szó nem látszik pontosan fedni a környezetvédelem fogalmát: persze hogy nem fedi, de ez nem az új szó hibája, hanem a régié.

Az új szó bevezetését természetesen nem a hivatalos magasságokban kell kezdeni, hanem legalul, vagyis magunk között. Bevezetése nyilván ellenállásba fog ütközni, elsőként mindjárt a sajátunkba. Valamit új névvel illetni a megszokott helyett: ez mindig a mesterkéltség, természetellenesség érzetét kelti, bármennyire jobb az új név a réginél. Ezt tehát le kell győznünk magunkban.

Sokkal erősebb lesz a hivatalok ellenállása, és a gazdasági-technokrata elfogultságú médiáé, hiszen nyomban megérzik, milyen hatalmas fegyver került a kezünkbe. Mindemellett mégis a média lesz a terjesztés legfőbb eszköze. Cikkeinkben röviden tisztázhatjuk a szó jelentését, a riporterek pedig rá fognak kérdezni, miről beszélünk, s mire az első tájékozott riporter így teszi fel a kérdést: „A létvédelem ugyebár az, amit környezetvédelemnek szoktunk nevezni?”, addigra az új szó polgárjogot szerzett nyelvünkben, s ha másért nem, a rövidsége révén megállíthatatlanul terjedni kezd. (A szavaknak ugyanis a rövidség az egyik tulajdonságuk, amellyel egy foglalt nyelvi „niche”-t meghódíthatnak, kiszorítva a vetélytársat.) A hivatal lesz a

legkitartóbb ellenálló; jó pár évbe telhet, mire Létvédelmi Minisztériumunk lesz.

Ez a névcseré ízig-vérig civil akció. Olyasmi, ami valóban jogunkban és hatalmunkban áll, noha nagy hatású – ami a civil szféra lehetőségeit különben soha nem jellemzi. Olyannyira civil dolog, hogy alulról kezdve még könnyebb is megvalósítani, mint felülről. Remélem, hogy nem túlzott az optimizmusom, de én ettől az egy szótól valóban a létvédelem ügyének forradalmasítását remélem. Jó lenne külföldi elvbarátainkat is hasonló nyelvújítási akcióra ösztönözni.

Bajok vannak az ökológia szóval is. A magyar nyelvben az ö és o magánhangzók szinte összeférhetetlenek egy szóban. Furcsán, taszítóan hantnak; az ökológia szinte öklendezik magyarul. Tovább nehezíti az ökológia hazai népszerűsítését, hogy jelentését nem könnyű röviden, világosan elmagyarázni.

Sok éve töröm a fejem ennek magyarításán is, de nem tudok annyira találó javaslattal szolgálni, mint a létvédelem esetében. A legjobbakat közreadom:

LÉTRENTAN vagy LÉTTAN

Mindkettő közös előnye, hogy világosan kapcsolódik a létvédelem fogalmához. A létrendtan nagyon jó beszélő név; szépséghibája a mássalhangzó-torlódás. A jól hangzó léttan hátránya, hogy túl közel áll az ontológia fordítására használt lételmélet szóhoz – bár ez nem

komoly hiba. Az ökológiánál sokkal ígéretesebbnek találom mindkettőt. Ajánlom használatra őket, válasszon közülük a gyakorlat. Akár együtt is alkalmazhatók: pl. ha az ökológia helyett léttant mondunk, attól még beszélhetünk létrendi összefüggésekről. Mindkettő fogyatéka, hogy előtagjuk nem válthatja ki az öko-előtagot az azzal képzett szavakban (ökofalu, ökoház stb.), azt másként kell megoldani. (ha jól emlékezem, György Lajos az élő-előtaggal kísérletezett – pl. élőfalu -, amit nem érzek ugyan telitalálatnak, de jó nyomnak tartok.) Ennyi évi keresgélés után talán le kell tennem a reményről, hogy az ökológiát és az öko-előtagú szavakat ugyanazzal a szóval, és egyformán találóan magyaríthatjuk. Meggyőződésem azonban, hogy a külön-külön, vagy akár a részleges magyarítás is sokkal jobb eredményt ad az ökológia ill. az öko-előtag használatánál. A nyakatekert tükörfordításokkal és a honosításra alkalmatlan fajta idegen szavakkal ellentétben a találó magyar nevek belülről szólítanak meg bennünket, teljes szívvel magunkénak, magunknak érezhetjük őket.

Írásom szándéka nem a bármi áron való nyelvújítás, magyarítás, hanem a létvédelem ügyének leghatékonyabb szolgálata. A lelki akadályok elhárításában remélek segédkezni vele, s ez akadályok közt a nyelveket különösen súlyosnak hiszem. Hiába igyekszünk teljes erővel haladni a helyes irányban, amíg mozgásunkat egy láthatatlan – nyelvi – behúzott fék nehezíti. Őszintén hiszem, hogy e fékek kioldása igen sokat lendíthet rajtunk és ügyünkön.

Meszlényi Attila

Re: LÉTVÉDELEM

Kedves Barátaim!

Végre egy olyan téma, amihez szívesen kapcsolódom, mert LÉT-fontosságúnak hiszem magam is. Anyanyelvünk ügye a zöldterületek sorsához hasonlatos: felemészti a globalizáció (erre is kéne egy jó magyar szó). Mindkét ügy jelentőségét kevesen ismerik csak fel, s ők is többnyire elszigetelten vagy nagyon szűk körben igyekeznek tenni valamit a jelenség megfékezéséért.

A zöldterületek elvesztése látványos úton történik, ezért a harcot is bátrabban és szervezettebben lehet felvenni ellene. Anyanyelvünk elvesztése apró mozzanatonként megy végbe, úgy, hogy csak a legérzékenyebbek szíszszennek fel egy - egy újabb döfés kapcsán: "már megint egy lépés az angolszász nyelvek javára". A híradás területén ez mindennapos esemény. Így válik az egyedülálló szingli-vé, a nagy testvér Big Brother-ré, a pezsgőfürdő jakuzzi-vá, a találkozó miting-gé a vándorszínház road-show-vá és így tovább. Hiába nyelvtörvény, ha nem tartják be, ha az utcai feliratokon sem változik semmi.

Mindez aközben zajlik, mialatt egyre többen ismerik fel, hogy nyelvünk igen ritka érték, rovásírásunk pedig az ősi ABC őrzője. s olyan könyvek jelennek meg, mint pl. Varga Csaba: Jel, Jel, Jel című könyve, vagy az Ősi írás könyve című munkája.

Össze kellene fogni mindazoknak, akik szívükön viselik anyanyelvünk sorsát, hogy tényleges eredmény születhessen. Az ügynek minél több embert kellene megnyernünk. Ez viszont csak úgy fog menni, ha a lényegre összpontosítunk, s a témát felülemeljük a napi politikai szint fölé. Ha arra összpontosítunk, ami összehoz bennünket, s nem pedig arra, ami szétválaszt. Ha felismerjük, hogy a kis nyelvek megőrzése sok nép ügye - szomszédainké is - s nem a kirekesztő, a másokat megalázó formáját választjuk a küzdelemnek, hanem erkölcsileg megtámadhatatlan módon vállaljuk fel a küzdelmet. Tehát, javasolom, fogjunk össze, és e nemes ügy érdekében próbáljunk tevőlegesen is fellépni.

Üdvözléttel: Orgoványi Anikó

ÉLELEM

Moslék

"Az EU alapelvei között fontos szerepe van annak a követelménynek, hogy egyetlen tagország sem hozhat olyan törvényeket, amelyek a piac szabadságát bármilyen módon korlátozzák."

"Az élelmiszerlánc már a takarmányok vetőmagtermesztésénél elindul. A takarmánynövények, a növényi eredetű élelmiszerek tartalmazhatnak olyan anyagokat, amelyek az emberi szervezetbe jutva káros elváltozásokat okozhatnak. Ezt tetézhetik a feldolgozás során használt különféle anyagok. A termelési folyamat során a talajból, a vízből, a levegőből közvetlenül is kerülhetnek károsító anyagok az élelmiszerbe. Hosszú idő alatt ezek a szervezetben lerakódnak."

"A takarmány előállításának leglényegesebb eleme a fehérjenövények termesztése. hazánkban hiány van fehérjetakarmányból, ennek nagy mértékét azonban semmi nem indokolja. A hiány sokszor gyenge minőséggel is párosul, amely nem is annyira pénz, inkább odafigyelés kérdése. A hiányt importból pótoljuk, ami nem csak drága, de a szállító országokban elterjedt, genetikailag módosított szója takarmányozása nem tesz jót az imázsunknak."

"A WHO becslése szerint az élelmiszerfogyasztással összefüggő bejelentett betegségek csak a jéghegy csúcsát jelentik, a valóság többszöröse ennek. Ez a magyar lakosság szempontjából különös figyelmet érdemel, ha számba vesszük a szomorú morbiditási és mortalitási adatokat. Az elhalálozások 50 %-a szív- és érrendszeri, 30 %-a pedig daganatos betegségekre vezethető vissza, melyek kialakulásában szerepet játszó kockázati tényezők jelenléte a hazai táplálkozásban is kimutathatók."

A közelmúltban az EU országok lakossága nagy arányban nyilvánította ki bizalmatlanságát az élelmiszerekkel szemben is. Ez egyrészt az utóbbi évek élelmiszer-botrányaival (BSE, dioxin, nitrofenol, növekedést gyorsító hormonok) magyarázható. Általánosságban a lakosság egészségét érintő és a táplálkozással összefüggő humán-egészségügyi problémák okaként az alábbiakat említik:

- környezetünkben új kórokozók megjelenését, a régiók virulensebbé válását;
- a gyógyszerek iránti érzékenységet és a növekvő rezisztenciát;
- a lakosság ellenálló-képességének romlását;
- a különböző kémiai anyagoknak a termelésben és a feldolgozásban való, sokszor

ellenőrizhetetlen felhasználását;

- a genetikailag módosított növények táplálékláncban való megjelenését;
- az élelmiszeripari technológiák gyakori, gyors és nehezen ellenőrizhető változását,
- a nemzetközi élelmiszerkereskedelem liberalizálódását, a nemzetközi turizmus elterjedését;
- a természetes környezet (talaj, víz, levegő) folyamatosan növekvő szennyeződését."

"A növényi és állati eredetű nyersanyagok hatósági ellenőrzését és az azt követő intézkedések megtételét nehezíti, gyakran lehetetlenné teszi, hogy a termékeket kereskedelmi forgalomba kerülésükkor eredet szerint már nem lehet azonosítani. Az állatok egyedi vagy származáshelyi megjelölésének, nyilvántartásának hiánya miatt a termékpályán belül az eredet nem követhető. "

"Az állati eredetű élelmiszer-termelés költségtényezői közül a takarmányköltség 70-75 %.

A szaporodási mutatókat a gabona-húsvertikumban (sertés, baromfi) a takarmány beltartalma befolyásolja a legjobban. A legkülönbözőbb (klinikai vagy szubklinikai) anyagforgalmi és toxinok okozta betegségek a hibás takarmányokra vagy takarmányozásra vezethetők vissza.

Az élelmiszerek minőségét (testösszetétel, zsír-hús arány, íz, szag, aroma, stb.) a takarmány befolyásolja a legjobban.

A biztonság szempontjából az utóbbi évek legnagyobb élelmiszerbotrányait (BSE, dioxin, nitrofenol, antibiotikumok, hormonok alkalmazása, stb.) főként a takarmányokra lehetett visszavezetni (nitrofenol, hormonok). Az ellenőrzés ezért fontos és újszerű feladat. Az élelmiszer bizalmi termék."

"Mértékadó nemzetközi előrejelzések szerint 2006-ig az állati eredetű élelmiszerek világkereskedelme mintegy 40-50 %-kal növekszik, az elkövetkező 30 évben - a népesség és a jövedelem növekedése következtében - a világ élelmiszerfogyasztásának megkétszereződésével számolnak."

"Azért is mert a lakosság jövedelmének nagy hányadát (20-40 %) költi élelmiszerekre, azért is, mert a károsító anyagok 70 %-a az emésztőrendszeren keresztül kerül az ember szervezetébe. Ebből

eredően az elfogyasztott táplálék számos betegség kialakulásának is forrása lehet. Ezért sem véletlen, hogy az EU lakosságának kétharmada (egy felmérés szerint) bizalmatlan az élelmiszerek minőségével szemben."

"Az elmúlt években (2000-2001) hazai nagyüzemi sertéstelepek felében végzett felmérések szerint az üzemek egyike sem felel meg az EU környezetvédelmi előírásainak"

"1960-tól 1990-ig tehát három évtized alatt a nagy biológiai értékű állati eredetű fehérje fogyasztása közel 25 %-kal emelkedett és közelítette a táplálkozás-élettanilag indokolt értéket. Ez a javuló tendencia az elmúlt évtizedben megtört, csökkent a hazai lakosság összes, valamint az állati eredetű fehérje fogyasztása is. Ez a fehérjedeficit főként a fiatal, fejlődő korosztályok, valamint az idős emberek szempontjából hátrányos, minthogy az elfogyasztott fehérje nem elégséges sem a testépítéshez, sem a gyorsan pusztuló sejtek, szövetek pótlásához."

"A hazai fehérje igények kielégítése, valamint az export lehetőségek jobb kihasználásáért is indokolt, hogy agrártermelésünkben a fehérje termelési- táplálkozási lánc revízióra kerüljön. A gabonafélék terhére növelni ajánlatos a hazai abrakfehérje (borsó, szója, lóbab stb.) illetve a másodlagos fehérjeforrások (napraforgó, repce) vetésterületét. Ezzel egyrészt az évente importált 600-650 ezer tonna szójadara (értéke 50-55 Milliárd Ft), több mint egyharmada lenne kiváltható, másrészt sürgősen hozzá kell látni az állattenyésztés hosszú távú fejlesztéséhez."

"A magyar állattenyésztés - az elmúlt évtizedben bekövetkezett állatállomány létszámcsökkenését figyelembe véve - példátlan a XX. század történetében. A jelenlegi számosállat-létszám alig valamivel több, mint 50 %-a az 1911-es, az 1938-as vagy az 1985-ös létszámnak. Az 1960. évi létszámhoz viszonyítva szarvasmarhából 57 %-kal, juhból az 1983. évi létszámhoz képest 59 %-kal, sertésből 52 %-kal tartunk kevesebbet"

"A tápláléknak elegendő mennyiségben és optimális arányban kell tartalmaznia a szervezet számára nélkülözhetetlen (állati és növényi eredetű) fehérjéket, szénhidrátokat, zsírokat (zsírzszerű anyagokat), makro- és mikroelemeket, provitaminokat, vitaminokat, élelmi rostokat és más biológiai fontos hatóanyagokat."

"A táplálkozással összefüggő betegségek jelentős részben megelőzhetők, egyes becslések szerint a szív- és érrendszeri betegségek csaknem fele, a WHO Európai Területi Irodájának dokumentuma szerint Európában a rosszindulatú daganatos és vérképzőszervi betegségek 30-40 %-a lenne megelőzhető az egészséges táplálkozás elterjesztésével"

Ezt a kis tallózást azért követtem el mert jönnek a hírek hogy megint megvédték bennünket. Erről jutott eszembe egy régi vicc amikor az úttörők sok jócselekedetet hajtanak végre, egy vak embert többször átvezetnek az út másik oldalára hiába tiltakozik. Jött a hír hogy a malacok nem kaphatnak ezentúl élelmiszer hulladékot - magyarul moslékot - mert az nagyon egészségtelen. A hírekben az nincs benne hogy az embereknek szabad-e élelmiszer hulladékot enni - mondjuk kukázni. Nagyságrendileg úgy 100-200 ezer tonnáról van szó ahol kb. minden négy kilóból lett egy kiló disznóhús. Ezt most különként azt hiszem 27 Ft-ért ártalmatlanítani kell(ene), mert ember nem kaphatja meg. Aztán lehet pótolni akár génmanipulált szójával ami már így is több mint 600 ezer tonna potom 50-55 Mrd Ft-ért. Azzal nincs semmi baj. Vagy ha csökken a disznóhús már szabadon (a szabadpiac dicsőségére - amit legfontosabb szabályként nem szabad korlátozni) vehet-eget egyre nagyobb mennyiségben érkező csirkét. S ezért élve a piac előnyével nem kell drágán vennie, mert a 15-20 Ft-ért vámozt kínai csirkecombot már megkapja 4-500 Ft-ért. Az az előnye is megvan hogy sötétben is lehet enni mert egy része ilyenkor világít. Hiánya sem valószínű mert jön a következő szállítmány mivel három hét alatt elérik a vágósúlyt. Azért kíváncsi lennék ki vállalná hogy közvetlenül felpumpálja a gyermekét 3-5 éves korára a felnőtt súlyra, méretekre? De majd közvetve a táplálékon keresztül s itt aztán halmozottan lehet mivel úgy sem tudja. Hogy felborul az antibiotikum érzékenység, a gombákkal való egyensúly - hát ez nem bizonyított. Hogy nő a gyomor-, vastagbél- és végbélrákok száma? Hát csoda, ha nem egészségesen táplálkozunk? Aztán ehhez ehetünk paprikát aminek ugyan borsó íze van, de a színével, méretével nincs probléma. Aztán epret aminek ugyan víz íze van, de mind egyforma nagy, szép piros és nagyon hatásosan csomagolt. Aztán gyümölcsnek még ajánlhatom a sokféle délgyümölcsöt, amit ugyan valamilyen lötytyben érleltek, mert hát a hazai egyre kevesebb s nem ilyen megbízhatóan termelt s főleg olcsóbb, mert hát azt érdemes támogatni. Gondolom a kétmillió városi földtulajdonos nem tud annyit foglalkozni a földdel s a termeléssel főleg ilyen közlekedési árak mellett s a nagy részükre a majd kapható támogatás nem jár. A tsz-eket most már lassan sikerül felszámolni s többet nem lesz itt zöldbárók világa. Majd jönnek az igaz tulajdonosok mint az iparban s rendet tesznek, csak lehet hogy ők nem vonulnak ki. Legalább munkát adnak s azt hiszem lesz kinek - de hogy mennyiért? A buta amerikaiak szerint az élelmiszer és a víz a jövő titkos fegyvereinek része. Nem tudnak azok semmit hisz a vállalataik kis része van külföldi tulajdonban s a GDP kétharmadát a hazai lakossági kereslet adja. Még azt sem tudják hogy az igazi növekedési forrás az exportvezérelt növekedés a külföldi tőkebevonásra alapuló privatizáció mellett. Mert hát mi kell mondjuk a halászléhez? - hal, hagyma, paprika, só, víz s ezek után már nem is értem miért csinálnak egyesek halászléfőző versenyt.

Szabó István

*forrás: Szabó István <szaboi@rmki.kfki.hu>
Global levelezőlista <global@zpok.hu>*

TÁRSADALOM

A vérszomjas vadállat

Vaski Kamillától Vancouverből kaptam egy közsziklakeményiségű Znet cikket. Mielőtt lefordítottam, meghirdettem a Globalon, hogy fordítani szándékozom. Perceken belül kaptam egy telefonhívást, hogy vegyem le a NOL-ról, ahol a javarésze megjelent. Íme a NOL változat, és utána még néhány mondat Pinter cikkéből, amit Kamillától kaptam.

NOL 2002. december 19.

A nap cikke: <Alternatív > Amerika háborúja - kritikus vélemények „Győzz háború nélkül” - mozgalom Amerikában

HAROLD PINTER DRÁMAÍRÓ DÜHBE GURULT

A Reuters szerint az eddigi legnagyobb háborúellenes mozgalom kezdődött az Egyesült Államokban egyházak, civil szervezetek és művészek részvételével.

Harold Pinter angol drámaíró saját haláltusájánál is szörnyűbb rémálomnak nevezte azt a háborús hangulatot, ami a világot eluralta.

Magyar civil szervezetek csatlakoztak ahhoz a tüntetéssorozathoz, amelyet február 15-én tartanak majd Európa nagyvárosaiban.

A Reuters szerint az eddigi legnagyobb háborúellenes koalíció alakult meg Amerikában. A „Győzz háború nélkül” nevű mozgalmat vallási és környezetvédő szervezetek alakították meg. „Igazságtalan lenne támadni anélkül, hogy Irak okot adna rá” - mondta Bob Edgar, az Egyházak Nemzeti Tanácsának főtitkára. A tiltakozók szerint Irakot háború nélkül is le lehet szerezni, továbbá a katonai támadás várható költségeit inkább szociális célokra, valamint a Szaddám Huszeinnél sokkal veszélyesebb al-Kaida hálózat elleni harcra kellene fordítani.

A „Győzz háború nélkül” több mint száz tüntetést rendezett az Egyesült Államokban. Városok csatlakoznak: 24 amerikai város önkormányzata fogadott el eddig határozatot arról, hogy ellenzik az iraki háborút - jelenti az Indymedia. Többek között Washington, Berkeley, San Francisco, Seattle és Baltimore szavazott így. Mint a független hírportál írja, az Egyesült Államokban mindennaposá váltak a háborúellenes tüntetések.

Az amerikai első nyilvánosságban korábban soha nem kapott ekkora teret a háborús tervek kritikája, mint most - állapítja meg a Znet. Ez a figyelem nyilván annak is köszönhető, hogy a „Győzz háború nélkül” koalícióhoz hollywoodi művészek is csatlakoztak.

A civil összefogás vezetői a Reuters szerint ugyanakkor elismerik: kicsi az esélye annak, hogy megállíthatnák Busht, mivel a hadigépezet már felkészült, és a kongresszus megadta a háborús felhatalmazást.

George Bush amerikai elnök változatlanul háborúval fenyegeti Irakot, mert állítása szerint tömegpusztító fegyvereket rejteget.

HAROLD PINTER SZERINT EZ ROSSZABB, MINT A FULLADÁSOS HALÁL

Anglia egyik legismertebb drámaírója, Harold Pinter megtámadta az amerikai-brit háborús terveket saját díszdoktorrá avatásán, a torinói egyetemen mondott beszédében. A Gondnok, az Étellift és a Hazatérés szerzője azzal kezdte mondandóját, hogy nyelősőrák miatt operálták idén, és maga a műtét meg az utána következő időszak olyan szörnyű volt, mint a fulladásos halál. Azonban még ennél is szörnyűbb Pinter szerint az a rémálom, amibe a közvélemény süllyedt - „az amerikai hisztéria, tudatlanság, arrogancia, hülyeség és fenyegetődzés”.

A hetvenegy éves Pinter szemére veti az Egyesült Államoknak, hogy több tömegpusztító fegyverrel rendelkezik, mint a föld többi országa együtt, ugyanakkor nem engedi, hogy az ő fegyvergyárait is ugyanúgy ellenőrizték, mint a többi államét.

Az afganisztáni háború három ezer áldozatát nem érzi az Egyesült Államok olyan súlyos veszteségnek, mint a szeptember 11-i terrortámadás vérveszteségét - állította Pinter. Az ilyen áldozatok között említi a több százezer iraki gyereket, akik a brit-amerikai embargós politika miatt nem jutottak gyógyszerekhez. És emlékeztet arra, hogy az Öböl-háborúban használt, elszegényített urániumból készült lövedékek ma is veszélyesen erős radioaktív sugárzást okoznak Irakban. „Gyerekek születnek ott agy nélkül, látó- és nemi szervek nélkül” - közölte a drámaíró.

Miután felsorol további országokat, ahol az amerikai kormány által támogatott katonai akciók civil áldozatokat szedtek, Pinter azt állítja, hogy a szeptember 11-i terrortámadás az eddigi vérontás bosszúja volt.

Az iraki diktátor elleni támadást a drámaíró egy olyan akciónak nevezi, amely nyilvánvalóan több ezer civil áldozatot fog szedni azzal a céllal, hogy megmentse ezeket az embereket Szaddám Huszeintől.

Február 15.: béketüntetések lesznek egész Európában, mint korábban jeleztük, civil szervezetek pénteken konferenciát rendeznek Budapesten az Iraki háborúról. Tegnap sajtótájékoztatójukon közölték, hogy február tizenötödikén Európa sok városához hasonlóan Budapesten is nagyszabású háborúellenes tüntetést rendeznek, amelyen követelni fogják, hogy Magyarország semmilyen formában ne támogassa a háborút.

Eddig a NOL. Most néhány részlet a Vaski Kamilla által küldött anyagból: (Hálásan köszönöm neki az írás elküldését.)

A Znet 2002. december 11-i számában Michael Albert <sysop@ZMAG.ORG> arról ír, hogy a lapot 101000 olvasó látja. Michael Albert örömmel üdvözlí az Egyesült Államokban és Európában történt háborúellenes tüntetéseket, azt a vietnami háború elleni tüntetésekhöz hasonlítja.

Harold Pinter cikke a Daily Telegraph december 11-i számában jelent meg. A címét talán nem kell lefordítanom: THE AMERICAN ADMINISTRATION IS A BLOODTHIRSTY WILD ANIMAL

Az amerikai hisztériáról, tudatlanságról, ostobaságról, agresszivitásról (belligerence) ír. Busht idézi: „Ha nem vagy velünk, akkor ellenünk vagy” mondotta. Vádolja az Egyesült Államokat a Kelet-Timoron 1975-ben megölt kétszáz ezer ember miatt, mert ezek a gyilkosságok az amerikai kormány jóváhagyásával történtek. Őket terheli Guatemalában, Chilében, El Salvadorban, Nicaraguában és Uruguayban félmillió gyilkosság. Amerika felelőssége nyilvánvaló a Vietnamban, Laoszban, Kambodzsaiban megöltek és a

kétségbeejtő palesztin helyzet miatt.

Az emberek nem felejtik el társaik halálát, a kínzásokat és az igazságtalanságot, az elnyomást, a hatalmasok terrorizmusát. Nem csak, hogy nem felejtene, de vissza is fognak ütni. Angliában figyelmeztetnek rá, hogy a terrortámadásokkal szemben ébereknek kell lenni. Hogyan? Kössünk kendőt a szánk elé a mérges gázok ellen? A terrorista akciók igen valószínű módon elkerülhetetlenek, mivel a miniszterelnökünk Amerikát szolgálja. Iskolásgyerekek ezreit érheti egy mérges gáz támadás a földalattiban. Ez esetben a felelősség a miniszterelnöké lesz, aki sosem utazik a földalattal. Az Irak elleni támadás polgári személyek ellen előre megtervezett gyilkosság.

Amerika és Nagy-Britannia az egész világra ki akarja terjeszteni az erőszakot és végül katasztrófát idéznek elő.

Nem csak az olajforrások ellenőrzéséről van szó, hanem arról, hogy a jelnelegi amerikai kormány most vérszomjas vadállat. Sok amerikai meg van félemlítve, de tehetetlenek.

KÖNYVISMERTETŐ

Bolyki János:

Teremtésvédelem

Közhelyszámba megy, hogy a bőrünkön tapasztalható környezeti problémák, az ökológiai válság mögött mélyebb, társadalmi-gazdasági folyamatok és struktúrák húzódnak meg. Ezek vizsgálata során feltárulnak egy még mélyebben fekvő krízis, az ember létezésének kérdését illető filozófiai-teológiai válság körvonalai. Hogyan kapcsolódnak teológiai hagyományaink az ökológiai gondokhoz, és hogyan értelmezhető újra a természethez fűződő viszonyunk vallási alapon? Ezekre a kérdésekre keresi a választ Bolyki János református teológus "Teremtésvédelem" c. munkája. A teremtés fogalmának középpontba állításával a teremtett világot, mint Isten szándékának megnyilvánulását, és az ezzel kapcsolatos emberi felelősséget vizsgálja. A szerző konkrét szövegrészletek exegézisével mutatja be a Biblia természetképét, és értelmezi teológiai megközelítésből

az ökológiai krízist. Bolyki laikusok számára is követhető és izgalmas módon vezet végig a teológia és az ökológia sokat vitatott határterületén, s könyve - melynek címe is sokat hivatkozott fogalomvá vált - a sajnós igencsak szűkös magyar ökoteológiai irodalom alapműve.

Jávor Benedek

(Kálvin Kiadó 1999, 240 oldal, 890 Ft)

A könyvet leginkább egyházi könyvesboltokban érdemes keresni. Két példány megvásárolható, egy pedig kölcsönözhető a Védegylettől is.

Carl McDaniel - John Gowdy:

Az édenkert kiárusítása

(Példázat a természet tönkretételéről)

Naurut nehéz fellelni a világtérképen, ez az óceániai sziget ugyanis 21 négyzetkilométerével a világ egyik legkisebb állama. De vajon miért érdekes számunkra e kis földdarab? Úgyis annyi bajunk van, érdemes nekünk még Nauruval is foglalkoznunk?

Feltétlenül - állítja a kötet szerzőpárosa, a biológus Carl McDaniel, valamint a világ egyik legnevesebb alternatív közgazdásza, John Gowdy; és a könyv elolvasása után mi is csak helyeslően bólogathatunk. Ugyanis ahogy ezt már a kötet alcíme is sugallja, Nauru sztorija messze túlmutat önmagán, és számunkra is rengeteg tanulsággal szolgál.

Mint annyi más esetben, a „fehér ember” érkezése a naurui társadalomra is bomlasztó hatással volt: gyakoribbak lettek a fegyveres konfliktusok, járványok jelentek meg, elterjedt a szesz, a alkoholizmus, stb. A sztori eddig meglehetősen szokványos volna, ám Nauru történetének van egy különleges vonása. 1899-ben felfedezték, hogy a sziget bámulatosan gazdag foszfátban. Néhány évre rá megindult a kitermelés, és a naurui foszfát hamarosan már Ausztrália földjeit tette termékenyebbé. Mire a kis szigetország 1968-ban nagy nehezen kivívta függetlenségét, területének már több mint egyharmadát teljesen tönkretette a foszfátbányászat. Ám a függetlenség sem jelentett igazi

gyógyírt, a kitermelés - és vele a természet és a társadalom egészségének romlása - tovább folytatódott. Manapság Nauru népe a fő bevételi forrást jelentő foszfátexportnak köszönhetően ugyan anyagi bőségben él, ám civilizációs betegségek keserítik életüket, és egykoron roppant gazdag természetüknek, illetve kultúrájuknak szinte már csak az emléke létezik. A történet tragikumát tovább fokozza, hogy a foszfátbányászat már csak néhány évig profitábilis Naurun. Márpedig ha a bányákat bezárják, alighanem az embereknek is távoznuk kell, hiszen valószínűleg nem találunk más megélhetési forrást a kopárrá változtatott szigeten.

A könyv szerzőinek egyik fő célja, hogy Nauru (valamint néhány további, kisebb terjedelemben tárgyalt társadalom) példáján keresztül civilizációnk néhány alapvető mítoszáat, hiedelmét kérdőjelezzék meg. Az egyik ilyen a GDP, illetve a gazdasági növekedés szerte a világon, így Magyarországon is jellemző fetiszizálása. Miközben Nauru GDP-je hihetetlen gyors ütemben nőtt a foszfátbányászat kezdete óta, a társadalom és a természet hasonlóan rohamos tempóban pusztult. Vagyis - közkeletű hiedelmeinkkel ellentétben - a GDP legfeljebb a társadalom által birtokolt anyagi javak mennyiségét jelzi (úgy-ahogy), ám gyakorlatilag semmit sem mond az emberek általános jól-létéről, hiszen az az anyagiakon túl még számtalan egyéb tényezőt (így például az emberi kapcsolatok minőségén, vagy a természeti környezet épségén) is múlik.

Egy másik mítosz, amelynek igazságát a szerzők alaposan kétségbe vonják, a piaci fundamentalizmus (régebbi kifejezéssel a laissez faire) eszméje. Noha tekintélyét az utóbbi években már alaposan megtépázták - többek között Soros György is keményen kritizálja -, a világgazdaság gyakorlata azt mutatja, hogy a piaci fundamentalizmus még mindig meglepően jól tartja magát.

Hívei szerint a piacok működését legjobb nem befolyásolni, a gazdaságot kizárólag a piaci áraknak kell irányítaniuk. Nauru története remekül példázza, hogy ez a felfogás egyenes utat jelent a társadalmi és természeti katasztrófához. A sziget természeti kincseit semmi sem védte a távoli piacok erős szívóhatásától, ráadásul az importőrök hatalmi pozíciójukat kihasználva - kiváltképp Nauru függetlenségének kivívása előtt - bőven a piaci ár alatt vásárolták fel a foszfátot. Manapság roppant hasonló dolgokon munkálkodik számtalan multinacionális cég (karöltve többek között a Kereskedelmi Világszervezettel): szeretnék minél szabadabban kiaknázni a bolygó természeti forrásait és a „fejlődő” országok olcsó munkaerejét, hogy azután értékesíthessék az árukat a világ gazdagabbik felén, ahol van fizetőképes kereslet, illetve ahol képesek megteremteni ezt a keresletet.

Bár Nauru példája korántsem szívderítő, McDaniel és Gowdy műve nem a reménytelenség könyve. Épp ellenkezőleg. A szerzők figyelmeztetni akarnak bennünket: Naurun ugyan megtörtént a katasztrófa, mi viszont tanulhatunk belőle, és így elkerülhetjük, hogy a szabályozatlan piacgazdaság az egész világot ugyanígy tönkretegye. A könyvből azonban az is kiderül, hogy aprócska reformok nem fognak segíteni rajtunk. Ehelyett alapvető értékeink újragondolására és társadalmi-gazdasági intézményrendszerünk gyökeres átalakítására van szükség. Bátor és kreatív embereknek való feladat, miként ez a nagyszerű könyv is elsősorban nekik szól.

Takács-Sánta András

(Typotex Kiadó, www.typotex.hu, 2002, 206 o., 2800 Ft)

A könyv nemrégiben jelent meg, így jó néhány könyvesboltban kapható.

TÖRTÉNETEK

Irányzatok Korzikán 1981-ben

Bastiából a kikötőből lassan engedtek utunkra bennünket Korzika szigetének belseje felé, mert az útlevélvizsgálatnál hosszan csodálták - mint unikumot - útlevelünket a vörös csillaggal. Persze minket is, akiket a vasfüggöny takargat.

Pár nap múltán szállónk halljában füttyülték az internacionálét amikor ott megjelentünk. Ki tudja, mi okból? Mindenesetre mi nem voltunk a kapcsolat.

Megvettük a korz és francia nyelven kiadott újságot, az "U Ribombu"-t. Látható benne egy kép: a Korzikai Nemzeti Felszabadítási Szövetség (FLNC) sajtótájékoztatója, ahol a szervezet képviselőinek arcát maszkok takarják, felismerhetetlenné téve őket.

György Ottília

Gaia sajtószemle <http://www.etk.hu/gaia> ■ Kiadja az **Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK)** ■ Alapította: **György Lajos** (Piros) gyorgy@koki.hu ■ Összeállította: **Bukta Csaba** polgári szolgálatos gaiaszerk@zpk.hu ■ Hálózati terjesztés: **Fidrich Róbert** (Fidusz) fidusz@zpk.hu, <https://www.zpk.hu/mailman/listinfo/gaiakuld> ■ Az Egyesület elnöke: **Móra Veronika** move@okotars.hu ■ A szemle megjelenését támogatta a **Környezetvédelmi Minisztérium KAC** és az **Ökotárs Alapítvány** ■ ISSN 1419-1776 ■ Az ETK és a szerkesztőség postacíme: **1054 Budapest, Vadász utca 29.** ■ A szerkesztő a beküldött anyagokat esetleg tömöríti, a fölösleges idegen szavakat magyarra fordítja. A hozzászólások terjedelme nem múlhatja felül az eredeti írást. ■ Mindenkit szeretettel várunk kedd esténként 18 és 20 óra között összejöveteleinken, a Bp. V. Vadász utca 29. alatt.